

334. Orkesta kyrka.

Pl. 21.

Litteratur: B 3, L 501, D 2:143. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 104; O. Celsius, SR 2, s. 84; Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 331 (med läsning av O. von Friesen); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 93, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 3); Dybeck a. a.; M. Olsson foto 1912 (ATA).

Runstenen låg enligt *Ransakningarna* »I Wapnhus Dören». Samma uppgift hos Peringskiöld (»I Vapnhusdören») och i *Bautil*. Dybeck: »Ligger i vapenhusdörren såsom tröskel. Ristningen till en del öfvermurad. Den synliga delen mycket skadad och matt... Om denne säkert märklige runsten snart upptages, tör hela inskriften kunna redas.» Ännu vid Brates besök 1904 låg stenen emellertid kvar »som tröskelsten till vapenhuset på kyrkans södra sida». Den framtogs i samband med kyrkans restaurering 1909 och restes inne i kyrkan, vid södra muren, i hörnet mellan orgelläktaren och valvet till kyrkan, mitt emot U 333.

Granit, rödaktig. Höjd 1,42 m., bredd 0,88 m. Ytan är hårt och ojämnt sliten genom trampning. Inskriften är delvis förstörd, delvis skadad och svåräst.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 3):

ku[ps]n[o]n - - p[a]... stiaín · iftir · fa[pu] - ... [n] bjaorn · uk moþur · siena · ... ftn - ... - bi sialu
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55
 ... [kt]il · risti
 60 65

... stæin æftir faður sinn Biörn ok moður sina ... [hial]pi sialu ... Kætill risti.

»... stenen efter sin fader Björn och sin moder ... hjälpe själen ... Kättil ristade.»

Till läsningen: Hst i runan 1 är tydlig; på h. sidan en rak bst, som icke når upp till ramlinjen; huruvida runan varit **k** eller **a** med ensidig bst kan icke avgöras. 2 **u** är tydlig. Av runan 3 är endast hst bevarad; svaga spår finnas av en bst t. h.; troligen **p**. Därefter, på andra sidan en korsande slinga, nedre delen av en stav; runan kan ha varit **s** eller möjligen **u**. 5 **n** är tämligen säkert. Följande runa kan, av bevarade rester att döma, ha varit **o**; hst är klar och har på h. sidan en säker bst som sitter lågt. 7 **n** är tämligen säkert. Hst i r. 8 är tydlig, men inga spår finnas av bst. Därefter är ytan ojämn och skadad; möjligen finnas här spår av en runa. 10 **p** synes vara ofrånkomligt. Av följande runas hst endast svaga spår. Tre eller fyra runor äro totalt förstörda. Jämförelsevis väl bevarat är däremot 12—23 **stiaín · iftir · f**. 24 **a** är svagt, av 25 **p** skymtar hst och nedre delen av bst, av r. 26 och 27 endast hst. Ytan är i detta parti starkt sliten. Efter ett avstånd av sannolikt två runor finnes ett kort spår av en stav (trol. **n** i **sin**). Därmed är inskriften slut i denna slinga, och rundjurets stjärt är upprullad i en spiral. Det andra rundjuret har haft sitt huvud på

Fig. 47. U 334. Orkesta kyrka.
Efter B 3.

h. sidan, där ytan är helt förstörd. 29 **b** är mycket otydligt. Det följande är säkert: 30—46 **iaorn · uk mopur · siena**. 36 **k** har varit bakvänt; bst är tydlig. Övre bst i 38 **o** är tydlig. Bst i 45—46 **na** stå nästan vinkelrätt mot hst. Därefter finnes plats för 4 à 5 runor, helt förstörda. Mycket svaga äro även följande runor 47—50 **ftn**-. Ytan är hårt sliten, och ytterligare ett par runor äro helt förstörda. Av r. 51 finnes endast en hst. 52—58 **bi sialu** kan med säkerhet läsas. Bst i 56 **a** är nästan vinkelrät mot hst, liknar snarare **n** än **a**. Därmed slutar inskriften i den andra slingan, som ävenledes är upprullad i en spiral. Nedtill, utan ramlinjen, har ristaren signerat sitt verk. 59 **k** är numera så gott som förstört, endast nedre delen av en stav skymtar svagt. Av 60 **t** finnes endast en del av hst. 61—62 **il** äro nötta. 63 **r** har bst starkt rundad, liknar ett **u**.

Hadorph och Helgonius: **kupsnon -- þa ... n · iftir faþu ... n biaorn u - ... siana ... ftna ... ib ... sialu ... ktil · risti**. — Dybeck: **kupslo - ... ir faþu - sin · biao ... a ' ... ftna ... bi sialu ... - - til risti**. — Brate: **kupslon ... ir fa - ur s - - biao ... on ... bi sialu ... ktil · risti**. — v. Friesen: **aupunon - - þ - ... stiaín · iftir · faþ ... biaorn · uk mopur siena ... ibi sialu ... il risti**. Runan 4 **u** är osäker; kan även ha varit **s**.

Inskriften har de egendomliga formerna **stiaín** 'sten', **biaorn** 'Björn' och **siena** (ack. sg. fem.) 'sin'. Ristaren har tydligen varit osäker och ovan i bruket av runorna. Framför 12—17 **stiaín** väntar man givetvis ett verb, 'reste' eller 'lät resa', men det är svårt att återfinna detta i de bevarade skriftresterna. Naturligtvis har inskriften börjat med ett (eller möjligen två) namn, men vilket är omöjligt att med säkerhet avgöra. v. Friesen läser **aupunon**, vilket han tolkar som *Audun*. 51—58 - **bi sialu** är utan tvivel rest av en böneformel, men vad som varit subjekt till verbet *hialpi* är oklart. Runorna 47—49 **ftn** äro tämligen säkra.

Ristarens namn har varit *Kætill*. Han är icke känd från någon annan inskrift. Tydligen har han varit skickligare i ornamentikens utformande än i bruket av runor.

335. Orkesta kyrka.

Pl. 21.

Litteratur: B 8, L 502. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 105; O. Celsius, SR 2, s. 81; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 21; Sveriges kyrkor, Uppland 4 (1920), s. 332 (med läsning av O. v. Friesen).

Äldre avbildningar: P. Helgonius o. J. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 8).

Runstenen sitter inmurad på utsidan av södra sakristimuren intill marken, 1 m. S om fönstret. Den har suttit på denna plats sedan sakristian byggdes, troligen vid 1400-talets mitt.

Ransakningarna: »På Kyrkiogården i Sacristijemuren finnes een Runasten insatt medh dess bokstäfver.» B 8: »Sakerstie muren.» Den har länge varit täckt av rappning, men återfanns sommaren 1917 och är nu helt synlig.

Grå finkornig granit. Höjd 1,56 m., bredd 0,69 m. Ristad med smala linjer. På det hela taget väl bevarad.

Inskrift:

ulmi × lit × risa × stin × þina × uk × bru þisi × iftir × iru × faþur sin × uskarl × sifruþar
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Holmi let ræisa stein þenna ok bro þessi æftir Hæru(?), faður sinn, huskarl Sigrøðar.

»Holme lät resa denna sten och (göra) denna bro efter Hära, sin fader, Sigröds huskarl.»